

KOGUKONNA KRIISIPLAANI KOOSTAMINE

Kristi Aav

07.12.2024

Rakvere

LÜHITUTVUSTUS

TÜ, Kogukondade
arendamine ja
sotsiaalne heaolu,
MA

TÄNASE KOOLITUSE AJAKAVA

I osa –
elanikkonnakaitse,
reguleerivad
dokumendid, elutähtsad
teenused kogukonnas

II osa – kriisiplaani
koostamise soovitusel
ja pidepunktid

III osa – kogukonna
ressursside
kaardistamine ja selle
sidumine kriisiplaaniga

Kriisiplaani abimaterjali
tutvustus

11.00-12.30

12.30 – 13.15
lõunapaus

13.15 – 14.45

15.00 – 16.30

SINU OOTUSED
TÄNASELE?

ARUTELU NAABRIGA

ELANIKKONNAKAITSE: DOKUMENDID

- „Hädaolukorra seadus“, vastu võetud 08.02.2017, uuend. 18.10.2024
- “Elanikkonnakaitse kontseptsioon, VV, 15.02.2018
- “Eesti julgeolekupoliitika alused”, Riigikogu, 22.02.2023
- “Elanikkonnakaitse raamdokument”, VV, 22.02.2024
- Kohalik omavalitsus turvalise elukeskkonna loojana: turvalisuse kavandamine ja võimekuse arendamine, kontseptsioon, SIM, 2022
- Koostamisel: *Tsiviilkriisi ja riigikaitse seadus, eelnõu**

Ühtne kriisideks valmistumise ja nende lahendamise raamistik

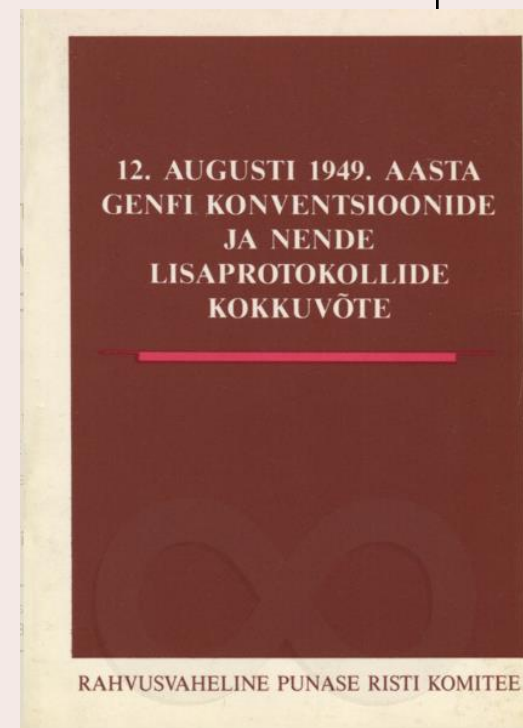

ELANIKONNAKAITSE TAUST

- 12. augusti 1949 Genfi konventsioonide 8. juuni 1977 (I) lisaprotokoll rahvusvaheliste relvakonfliktide ohvrite kaitse kohta

6. peatükk. *Tsiviilkaitse*

- **a)** «tsiviilkaitse» mõnede või kõigi järgnevalt nimetatud humanitaarülesannete täitmist, mis on **ette nähtud tsiviilelanikkonna kaitseks sõjategevusest või õnnetustest tulenevate ohtude eest** ning tsiviilelanikkonna abistamiseks nende vahetute tagajärgedega toimetulemisel, samuti tsiviilelanikkonna ellujäämiseks vajalike tingimuste loomiseks.
- Nt: hoiatamine, evakueerimine, varjendite haldamine, päästmine, hädamajutuse ja – varustuse võimaldamine ...

TSIVIILKAITSE RAHVUSVAHELINE ERISTAV MÄRK =

ELANIKKONNAKAITSE MÄRK

4. Tsiviilkaitse rahvusvaheline eraldusmärk on **võrdkülgne sinine kolmnurk oranžil alusel**, kui seda kasutatakse tsiviilkaitseorganisatsioonide, nende personali, hoonete ja varustuse kaitseks ning tsiviilvarjunditeks.

Elanikkonnakaitse märk, mis on rahvusvahelise humanitaarõiguse järgi sõjalise ründe eest kaitsev mark.

Article 66 – Identification

<https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/api-1977/article-66?activeTab=undefined>

Rakvere Vabaduse põhikool

ELANIKKONNAKAITSE

Elanikkonnakaitse eesmärk on toetada inimesi kriisis, sealhulgas sõjaolukorras, ning suurendada inimeste valmisolekut kriisides iseseisvalt toime tulla.

- **Elanikkonnakaitse aluseks on inimeste suutlikkus kriisi ajal ennast kuni abi saabumiseni ise kaitsta ja vajaduse korral üksteist aidata.** Selle saavutamine on ühiskonna eri osaliste ühine jõupingutus, kus on **oluline roll inimestel, kogukondadel, vabatahtlikel, kohaliku omavalitsuse üksustel ja erinevatel riigiasutustel.**
- **Elanikkonnakaitse kriisi ajal tähendab riigi ja ühiskonna valmisolekut:**
- Ohuteavituseks, päästetöödeks, evakuaatsiooniks, varjumiseks, esmaabiks ja katastroofimeditsiiniks, vältimatuks sotsiaalabiks, psühhosotsiaalseks kriisiabiks, muuks elanikele hädavajalikuks abiks.

<https://www.rescue.ee/et/juhend/elanikkonnakaitse;>

https://www.kaitseministeerium.ee/sites/default/files/eesti_julgeolekupoliitika_alused_est_22.02.pdf

ELANIKKONNAKAITSE

Tõhus elanikkonnakaitse paneb **rõhu kriisiennetusele** ja -valmidusele, tähtsal kohal on varajane hoiatus ja teavitamine, elanikkonna teadlikkuse ja **oskuste arendamine** ning teaduspõhine, järjepidev ja usaldusväärne **riski- ja kriisikommunikatsioon**.

Kust oled Sina saanud varasemalt infot elanikkonnakaitse teemadest?

“ELANIKKONNAKAITSE KONTSEPTSIOON”

- Elanikkonnakaitse kontseptsiooni keskendub sekkumismeetmetele, mis on vajalikud inimeste elu ja tervise kaitseks kriiside korral.

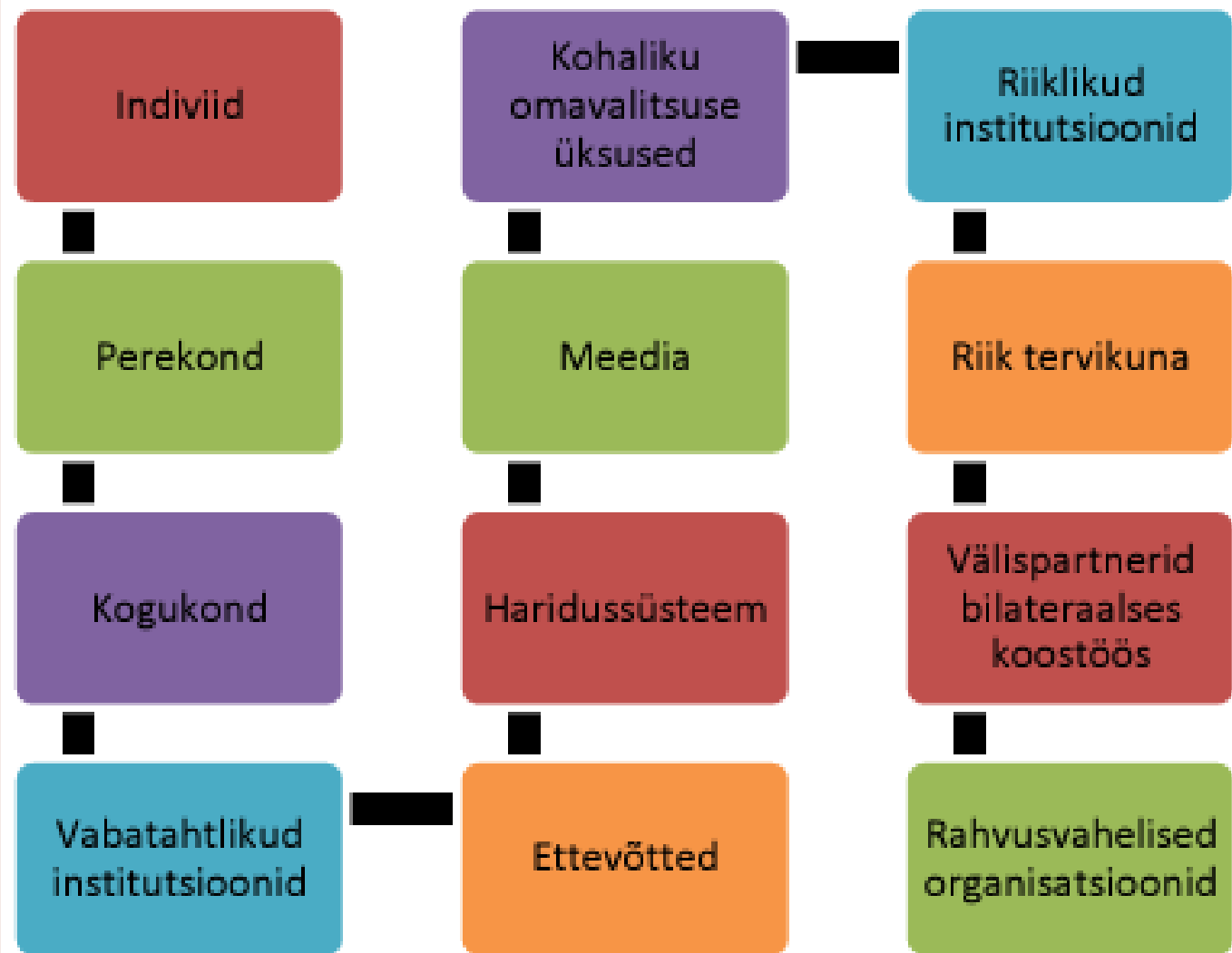
Selle saavutamiseks on kaks samaväärse olulisusega tegevussuunda:

- 1) inimeste vastupanuvõime suurendamine,
- 2) riiklike ja kogukondlike (KOV) kaitsemeetmete loomine.

Põhiseaduse järgi vastutab inimene endale inimväärse elu kindlustamise eest eelkõige ise. Kui isik siiski ei saa enda toimetuleku kindlustamisega hakkama, peab isikut esmajärjekorras aitama temaga solidaarne pere. Kui ka pere ei suuda oma liikme abivajadust piisaval määral rahuldada, tuleb isiku abivajadus osaliselt või täielikult rahuldada ühiskonnal.
(pohiseadus.ee. 2012)

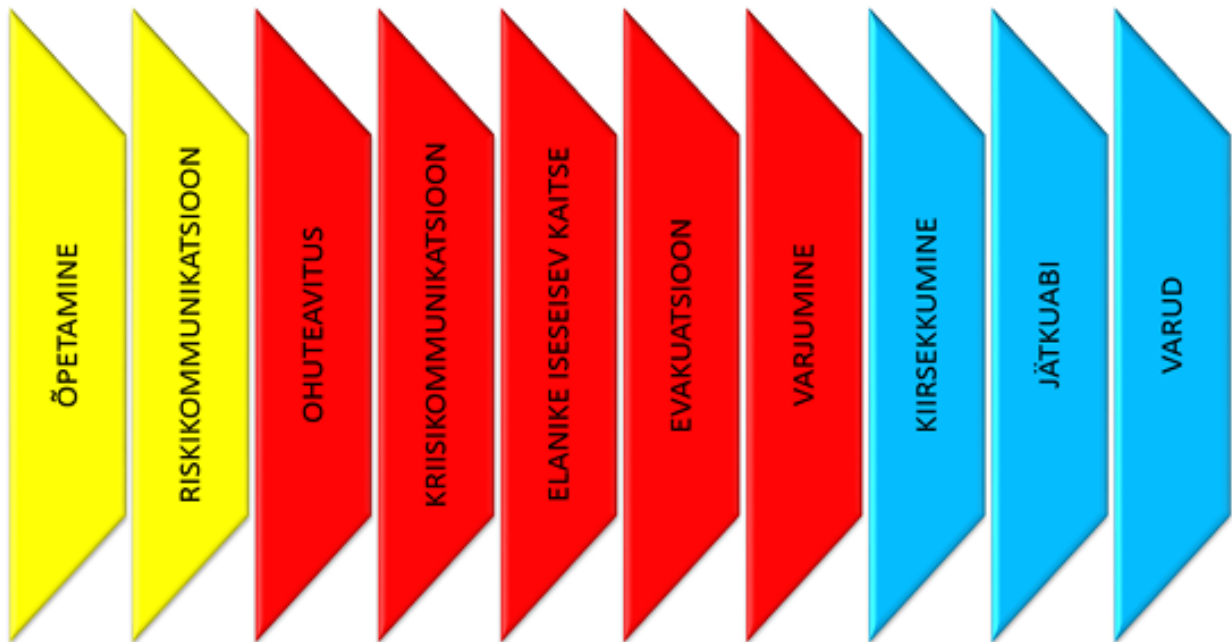
Allikas: https://kriis.ee/sites/default/files/documents/2022-05/elanikkonnakaitse_kontseptsioon_15.02.2018.pdf

ELANIKKONNA- KAITSE JA PARTNERID

Elanikkonnakaitseesse kaasatud partnerid

ELANIKKONNAKAITSE MEETMED

- Elanikkonnakaitse peamine ülesanne on luua inimestele võimalused nende hakkamasaamise suurendamiseks eri kriisiolukordades ja arendada elanikkonna kaitsmiseks ohtudele vastavaid ühiskondlikke kaitsemeetmeid, mis vähendavad kriisidega kaasnevaid mõjusid inimestele.
 - **Kollased:** ühiskonna teadlikkuse suurendamise meetmed;
 - **Punased:** kaitse tagamise meetmed;
 - **Sinised:** abi osutamise meetmed.
- Allikas: https://kriis.ee/sites/default/files/documents/2022-05/elanikkonnakaitse_kontseptsioon_15.02.2018.pdf

“HÄDAOLUKORRA SEADUS”

- **§ 2.Terminid**

- **(1) Hädaolukord** on sündmus või **sündmuste ahel** või **elutähtsa teenuse katkestus**, mis **ohustab paljude inimeste elu või tervist**, põhjustab suure varalise kahju, suure keskkonnakahju või tõsiseid ja ulatuslikke häireid elutähtsa teenuse toimepidevuses ning mille **lahendamiseks on vajalik mitme asutuse** või nende kaasatud isikute kiire kooskõlastatud tegevus, rakendada tavapärasest erinevat juhtimiskorraldust ning kaasata tavapärasest oluliselt rohkem isikuid ja vahendeid.

- **(4) Elutähtis teenus** on teenus, millel on ülekaalukas mõju ühiskonna toimimisele ja mille katkemine ohustab vahetult inimeste elu või tervist või teise elutähtsa teenuse või üldhuviteenuse toimimist või tekitab suure keskkonnakahju ja mille katkemisel on oluline mõju riigi majandusele ja riigikaitsele. Elutähtsat teenust käsitatakse tervikuna koos selle toimimiseks vältimatult vajaliku ehitise, seadme, personali, varu ja muu sellisega.

[[RT I, 08.10.2024, 1](#) - jõust. 18.10.2024]

- Allikas: <https://www.riigiteataja.ee/akt/117052020003?leiaKehtiv>

ELUTÄHTSAD TEENUSED

Hädaolukorra seadus, 5. peatükk Elutähtsate teenuste toimepidevuse korraldus

§ 36. Elutähtsate teenuste loetelu ja nende toimepidevust korraldavad asutused

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium korraldab järgmiste elutähtsate teenuste toimepidevust:

- telefoniteenus; mobiiltelefoniteenus; andmesideteenus; elektrooniline isikutuvastamine ja digitaalne allkirjastamine.

Kliimaministeerium korraldab järgmiste elutähtsate teenuste toimepidevust:

- elektriga varustamine; maagaasiga varustamine; vedelkütusega varustamine; riigitee sõidetavuse tagamine; lennuväljade toimimine; aeronavigatsiooniteenuse toimimine; avaliku raudtee toimimine; sadamate toimimine.

Sotsiaalministeerium korraldab järgmiste elutähtsate teenuste toimepidevust:

- tervishoiuteenuste toimimine; ravimitega varustamine.

ELUTÄHTSAD TEENUSED

Kohaliku omavalitsuse üksus korraldab oma haldusterritooriumil järgmiste elutähtsate teenuste toimepidevust:

- **kaugküttega varustamine; kohaliku tee sõidetavuse tagamine; veega varustamine ja kanalisatsioon.**

Kultuuriministeerium korraldab järgmiste elutähtsate teenuste toimepidevust:

- avalik-õigusliku meediateenuse toimimine; avalik-õigusliku meediateenuse osutamiseks vajaliku ringhäälinguvõrgu teenuse toimimise tagamine.

Eesti Pank korraldab järgmiste elutähtsate teenuste toimepidevust:

- makseteenus; sularaharinglus.

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium korraldab toiduga varustamise tagamise toimepidevust.

“HÄDAOLUKORRA SEADUS”

- **§ 3. Kriisireguleerimise põhimõtted**

- (1) Iga asutus ja isik vastutab oma valdkonna kriisireguleerimisülesannete täitmise eest.
- (2) Iga asutus ja isik täidab oma põhitegevusega seotud ülesandeid ka hädaolukorra ja eriolukorra ajal.
- (3) Kriisireguleerimisülesandeid täidetakse lähimuse põhimõtte kohaselt **võimalikult madalal vajalikul tasandil**.
- (4) Hädaolukordade ennetamisel, nendeks valmistumisel ja nende lahendamisel teevad asutused ja isikud koostööd ning pakuvad üksteisele abi.

“HÄDAOLUKORRA SEADUS”

3. peatükk Hädaolukorra ennetamine, selleks valmistumine ja selle lahendamine

- Kohaliku omavalitsuse üksus koostab kohaliku omavalitsuse üksuse riskianalüüsi, võttes arvesse üleriigilist riskianalüüsi.
- **Hädaolukorra lahendamise plaan** on koostöökokkulepe, milles hädaolukorra lahendamist juhtiv asutus ja hädaolukorra lahendamisse kaasatud asutus või isik lepivad kokku hädaolukorra lahendamise korralduse.
- KOV riskianalüüsi ja HOLPi kooskõlastab Päästeamet.

GRUPITÖÖ

ELUTÄHTSAD TEENUSED...

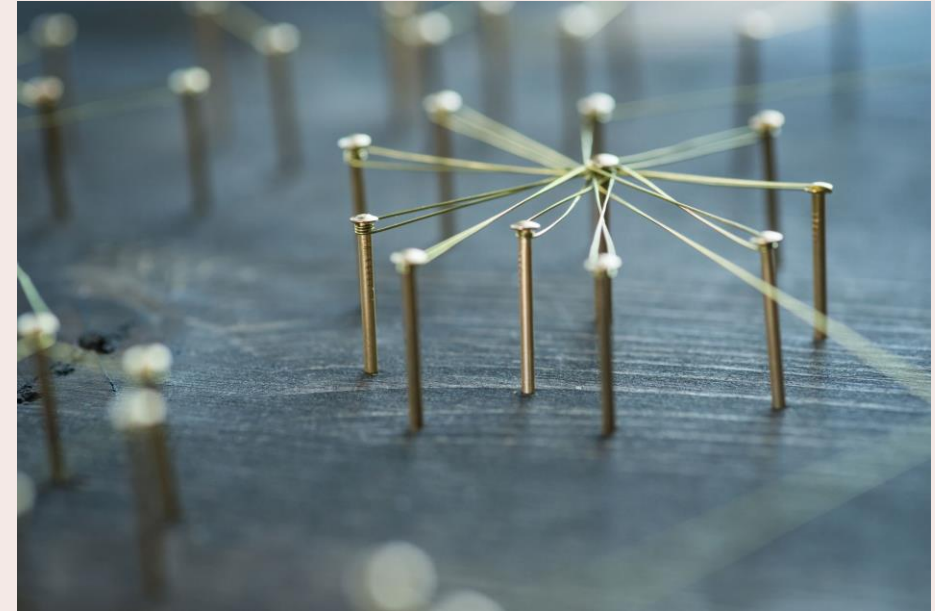
Leia elutähtsad teenused, jõustunud 18.10.2024

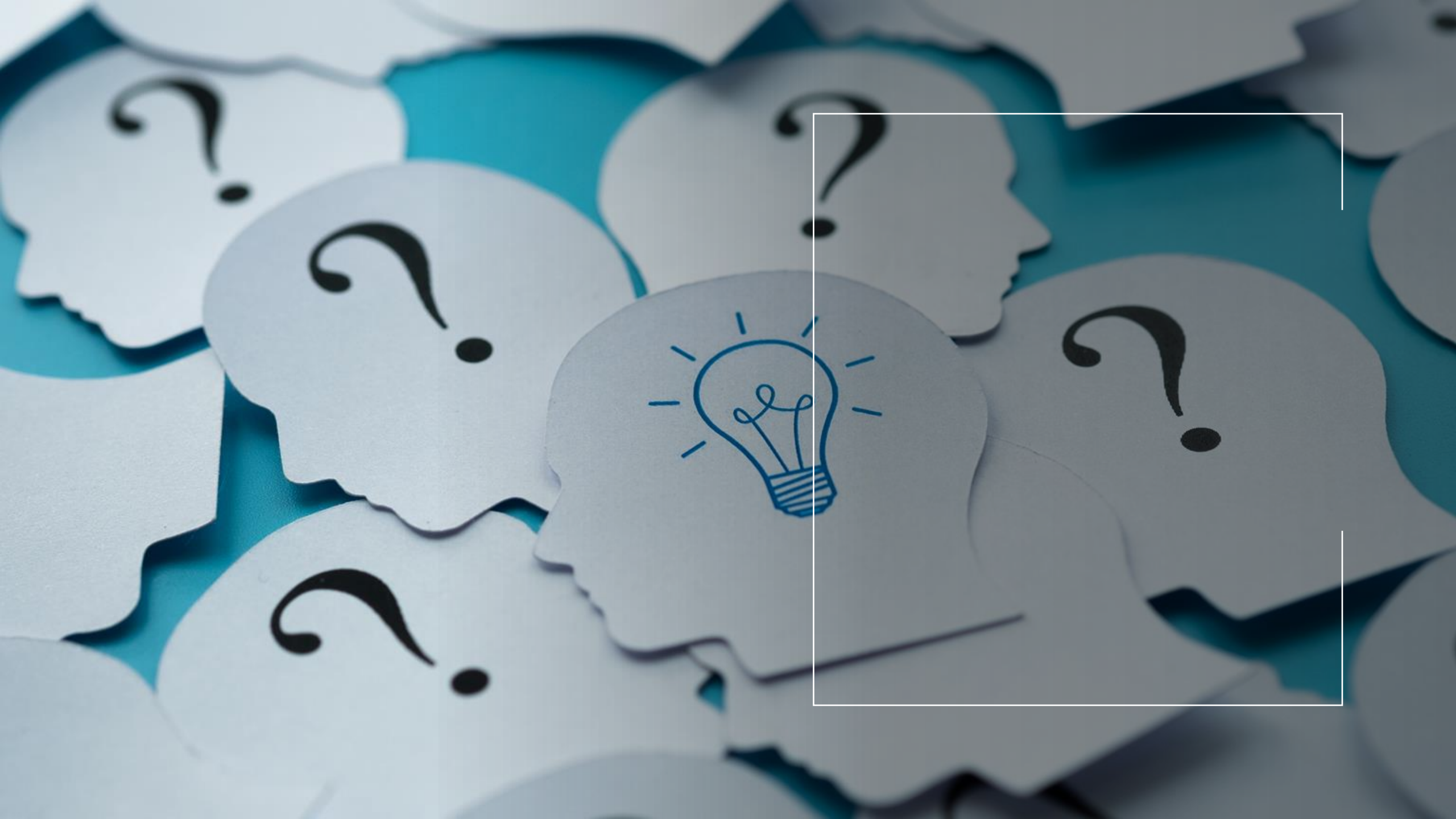
Vii kokku ministeerium ja teenus.

Milliste teenuste katkemine mõjutab kõige enam kogukondade toimevõimekust kriisides?

Millised on alternatiivsed lahendused teenuse katkemisel teie kogukonnas?

Mida saate kogukonnas ära teha, et elutähtsate teenuste katkemisel veel paremini hakkama saada?

KOGUKONNA KRIISIPLAAN

„Kogukonna kriisiplaan on kogukonna poolt koostatud dokument, kus on kaardistatud kogukonda ohustavad hädaolukorrad ning lisatud käitumisjuhised, kommunikatsiooni meetmed ja edasine tegevusplaan tagamaks kriisiolukordades kogukonna vastupanuvõime suurendamise. (K.Aav)

Kriisiplaan on aluseks ka kogukonna tegevuste, väljaõppe ja koolituste planeerimisel, ressursside arendamisel ja võrgustike moodustamisel.

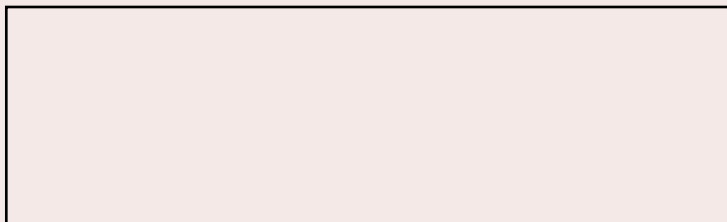

KRIISIPLAANI KAVA, ÜLESEHITUS, SISU ...

- Iga kogukonna kriisiplaan on koostatud vastavalt kogukonna eripärale ja vajadustele!
- Identset kriisiplaani pole olemas!
- Kogukonna ressursid on erinevad!

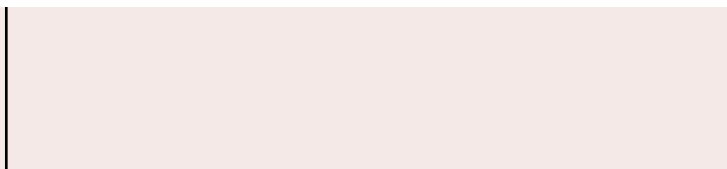
- Kriisiplaani ülesehitus ja sisu sõltub plaani tegelikust eesmärgist!

KOGUKONNA KRIISIPLAAN KELLELE? MILLEKS?

KOGUKONNA KRIISIPLAANI SMART

SMART mudel eesmärkide sõnastamiseks

Kes? Mida? Millal? Kuidas?

Nt: Kristi peab kahe nädala pärast abikaasa sünnipäeval lauldes ca 5 minutilise tänukõne

Nt: 2025.aasta mais jõuab Kristi teha 25 toeta kätekõverdust.

<https://leanway.ee/smart-mudel>

SMART NÄIDE

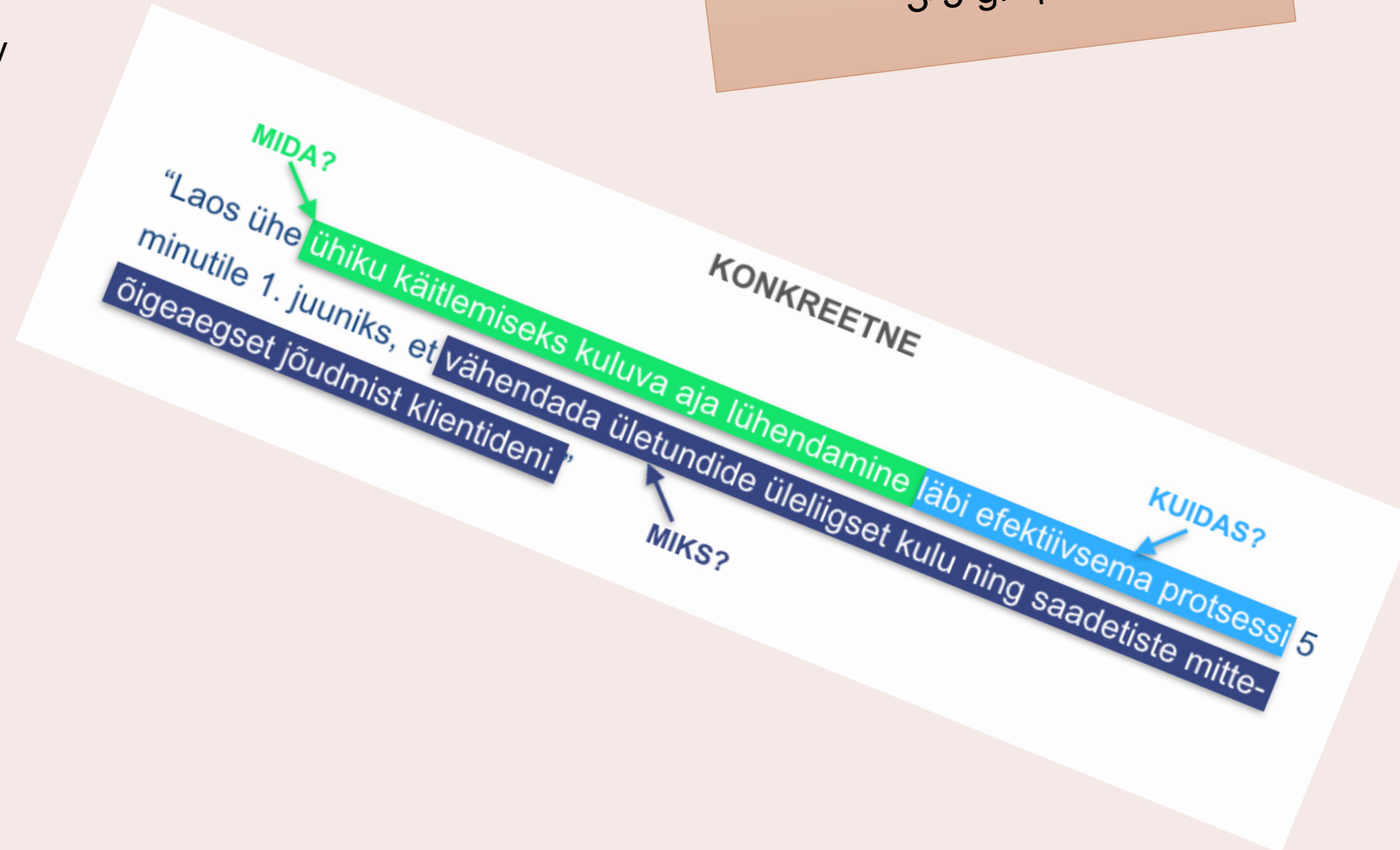
- Kogukonna kriisiplaani „SMART“
- *Kiki kogukonna kriisikindluse tõstmine, läbi praktiliste koolituste korraldamise ning kogukonna kriisiplaani koostamise 01.04.2025, kasutades selleks kogukonna ressursside kaardistamist ja võrgustikukohtumisi.*

TEIE KOGUKONNA SMART

Harjutame eesmärgi sõnastamist!

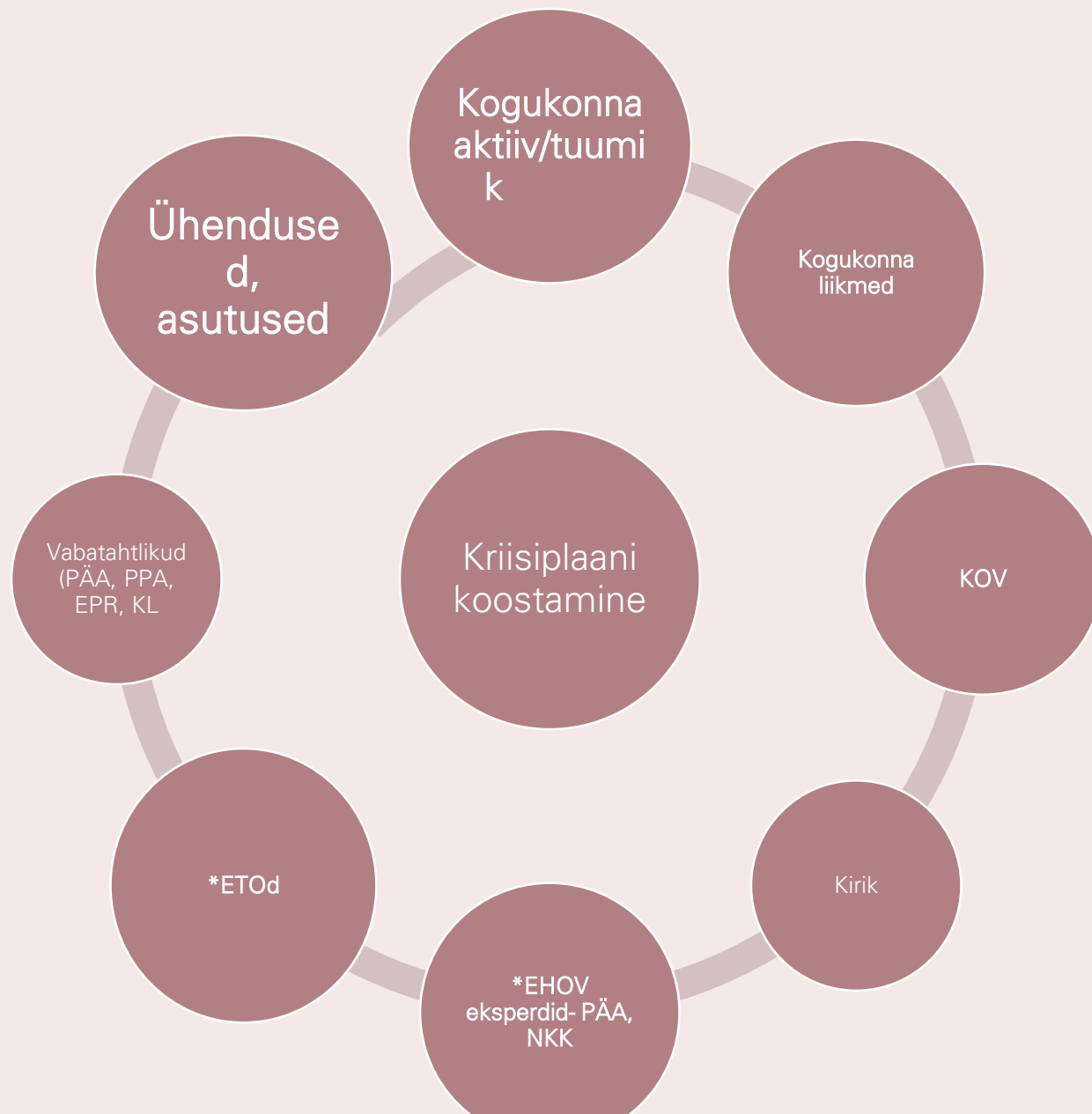
3-5 grupid

- **S** (*Specific*) – KONKREETNE – arusaadav ja tulemustele suunatud;
- **M** (*Measurable*) – MÕÕDETAV – saan hästi aru, kas olen eesmärgini jõudnud;
- **A** (*Achievable*) – SAAVUTATAV – saavutata ega jää vaid unistuseks;
- **R** (*Relevant*) – ASJAKOHANE – isiklikult oluline ning sõnastan täpselt, ei valgu laiali;
- **T** (*Timely*) – AJASTATUD – tean, millal tahan eesmärgini jõuda.

- <https://leanway.ee/smart-mudel>

KRIISIPLAANI KOOSTAMISE MEESKOND

KRIISIPLAANI KOOSTAMISE LAIEM VÕRGUSTIK

Võimalikud partnerid

Kogukonna aktiiv/kriisiplaani koostamise meeskond	Huvitatud kogukonnaliikmed	Kohalik omavalitsus, kriisikomisjoni liige
Kohalikud ettevõtted (või esindaja)	Kohalike MTÜ-de/seltside esindajad	Vabatahtlikud (vabatahtlik pääste, abipolitsei, Eesti Punane Rist, Naabrivalve jt)
Naiskodukaitse, Kaitseliit	Päästeamet	Elutähtsa teenuse osutajad (ETO-d)
Haridusasutuse esindajad	Kirik	Mentor, kogukonna arendaja* (kes aitab tegevust käima lükata)

Sõna on kõigil liikmetel: noortest eakateni, sh kaasake haavatava sihtgrupi esindajad

Kes võiks veel meeskonnas olla?

KRIISIPLAANI KOOSTAMINE PIDEPUNKTID(I)

- Defineerida kogukonna **kriisiplaani mõiste, eesmärk-** mida soovite saavutada (smart);
- Kriisiplaani **kasutamiseviis:** avalik/kogukonna-sisene/osaliselt avalik dokument;
- Kogukonna **kriisiplaani koostamise tuumiku/meeskonna kontaktid;**
- Kogukonna kriisiplaani koostamisel osalenud isikud, partnered, asutused;
- Kriisiplaani tutvustamine kogukonnas, info kriisplaani kättesaadavuse kohta;
- * *eelnevalt anda võimalus kõigil osaleda kriisiplaani erinevates koostamisetappides*

KRIISIPLAANI KOOSTAMINE PIDEPUNKTID (II)

- Võimalike kriisiolukordade kaardistamine, täpsustada, millal on teie jaoks kriisiolukord;
- Alternatiivsed lahendused ja tegevused, kui katkenud on elutähtsad teenused, lisaks kogukonna reageerimise aeg peale teenuse katkemist;
- Kommunikatsioonikanalid, alternatiivid, kriisi- ja riskikommunikatsioon – sh info peab liikuma horisontaalselt ja vertikaalselt; kogukonna kontaktisikud nt KOVga suheldes.
- Kogukonna kogunemiskoht/kerksuskeskus/infopunkt, evakuatsiooni*- ja varjumiskohad – mis võimalusi pakub, millal võimalik pöörduda, kes vastutavad lahtioleku eest.
- KOV ja võimalusel elutähtsate teenuste osutajate (ETOde) roll, kontaktid, kokkulepped

KRIISIPLAANI KOOSTAMINE PIDEPUNKTID (III)

- **Kogukonna liikmete kaardistus** – pered, talud, korteriühistud, üksi elavad isikud, tuge vajavad isikud/riskirühmad. Vajadusel lisada juurde täpsustav teave (nt: ei kasuta internetti, liikumispuue, kuri koer jpm). Tühjad majad, suvilad.
- Kaardistada liikmed, kes saavad panustada kogukonda ettevalmistuse etapis, kuid kellel on kriisiaja ametikoht (nt PÄA, PPA, KL, NKK jt) või on mobilisatsioonikohustus.
- **Kogukonna ressursid:** teadmised, oskused, vahendid, kohad, ühendused/asutused – **vajalik kooskõlastus.** *Koolitusel nt Lumememme meetod. Isiklikumad ressursid võivad olla koondatud dokumenti, millele on piiratud juurdepääs. Kokkuleppel võib olla ka avalik teave. Vastavalt kogukonna soovile, vajadusele.*
- **Jätkutegevused ja dokumendi ülevaatamise periood,** sh läbiviijad/vastutajad;
- ✓ Lisage kaarte, pilte, kontakte jm – vastavalt oma kogukonna vajadustele.

SOOVITUSED KRIISPLAANI KOOSTAMISEKS

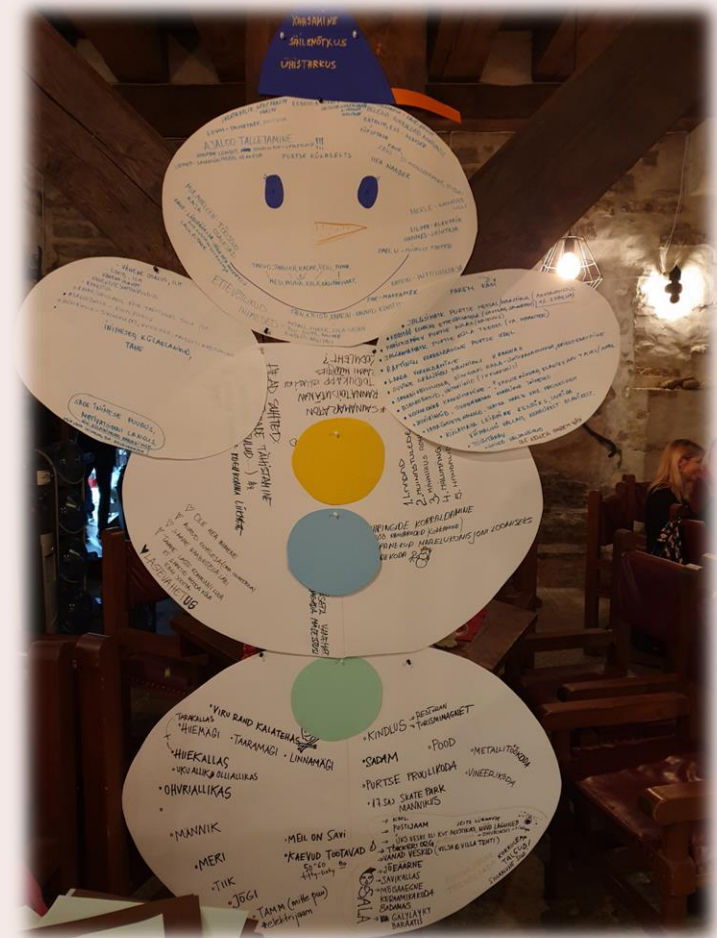
- Mis **eesmärgil** kriisiplaani koostate?
- Kes on eestvedaja – eestvedajad, nn “*orad p...*”?
- **Koostamise periood, etapid** – tähtajad aitavad püsida fookuses!
- **Töö- ja tegevusplaan:** sh kriisikoolitus, kriisiplaani koostamise koolitus, kaardistamise etapid, kirjutamise- ja kokkukirjutamise aeg.
- **Keda kaasata, olulised koostööpartnerid!** PÄA, NKK, KOV, ETOd, VAB, teised vabaühendused, asutused jt.
- Enne avalikustamist / kogukonnale jagamist **faktide ja kontaktide kontrollimine!**
- Kes **ajakohastab** kriisiplaani? Mis ajal?
- Lisada dokumendi koostamise kuupäev, märkida muutmise kuupäev!
- Kas soovite taotleda lisatoetust läbi projektide, nt PÄA, KÜSK, kohalikud turvalisuse projektid ...
- Riiklikud, kohaliku tasandi dokumendid, millele tuginete- kontseptsioonid, kohalikud arengukavad jm.

SOOVITUSED KRIISPLAANI KOOSTAMISEKS

- **Jätkutegevused** – valmis kriisiplaan on alles kogukonna kriisikindluse saavutamise esimene suurem samm!

MEETODID RESSURSSIDE KAARDISTAMISEKS (I)

- “LUMEMEMM”, kasutades ABCD mudelit.
- **Alumine pall**- toetub kahe jalaga maapeale, vundament - küla, geograafiline kogukond, koht kui tugevus, olulised **paigad**, **salapaigad**, **olulised ehitised**, **looduspaigad**, **füüsilised ressursid**
- **Teine pall**- südame ja hingega seotud tegevused, mis paneb hinge helisema, mida ise saab teha oma kogukonna **suhete ja koosolemist soodustavad** /mis ei nõua raha/ kaasamise võimalused, kuidas on võimalik luua ja hoida häid suhteid
- **Kolmas pall** -pea, mõistus tarkus, millised **teadmised**, **oskused** on külas olemas, mida mina saan enda poolt anda pakkuda külale, küla sotsiaalne kapital.
- **Vasak käsi** - mida saaks kohe ära teha, ämbriga häid mõtteid, et luua koostööd omavahel, mida saaks juba nt 2025 KOOS TEHA, tegevus pluss vedaja võib aga ei pea.
- **Parem käsi** - mille peaks kohe ära lõpetama, luuaga puhtaks pühkima koostööd takistavad tegurid. Kaardistame takistused, mis võivad esineda - tunneme nad ära ja oskame nendega tegeleda. (nt. suhtlemistõkked)

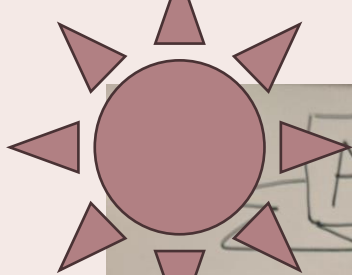
ABCD MUDEL / RESSURSIPÕHINE LÄHENEMINE

- **Ressursipõhine lähenemine kogukondade arendamisel on**

kohapõhine ehk suunatud paikkondlikele kogukondadele- geograafilised kogukonnad, naabruskonnad, külakogukonnad.

- Ressurssidel põhinev lähenemine **keskendub kogukonnas olemasolevate erinevate ressursside avastamisele** ja lähtub põhimõttest, et **igas inimeses on midagi väärtuslikku**, mis aitab kaasa kogukonna ja kogukonnas olevate suhete arendamisele.
- **Toetub tugevuste põhisel lähenemisel:** probleemide ja vajakajäämistele asemel keskendutakse olemasolevatele võimalustele/ressurssidele.

<https://kogukonnaveeb.ee/moiste-kogukond-ja-lahenemine/>

AVASTUSED

UUED SUHTED

ON TEKKINUD SELLINE RING

ILUS ENESEANALÜÜS

TEADLIKKUS TEISTE LOOMUSTEST

AIVO!!!

VÄÄRT ETTEVÕTTED

ENDAST RÄÄKIMINE MINUTOGEVUSED

LÕBUSAD INIMESED

! HEAS MOTTES KIRJU SELTSKOND
ON INIMESED, KES TAHAVAD TEHA?

? KUIDAS SAAME JULGUSTADA >
KÕIK VANUSED SAAVAD KOOS

MEIL ON LOOTUST TEGUTSEDA

KOGUKOND ONGI JUBA
OLEMAS

kollege

MEETODID
RESSURSSIDE
KAARDISTAMISEKS
(II)

Tööleht

Külakogukonna ressursside kaardistamine

Säilenõtkke kogukond

Kogukonna liikmete tundmine, abivajav sihtgrupp

Ühistegevused väärtused, suhted

Kriisiplaani koostamine, jätkutegevused

Suhtluskanalid, kontaktid

Koolitused, õppepäevad

Ressursside kaardistamine, kriisivarud

Toetused, projektid, õigusmaastik

Koostöö KOV-ja, partneritega

...

Joonis: Säilenõtkke kogukond, 07.11.2024

1 PUU VS METS

EDASI
KRIISIKINDLAMA
KOGUKONNANA!

Tänan!

